

kortversjonen

(SKOGMELDINGEN)

Verdiskaping og miljø – muligheter i skogsektoren

ST MELD NR 17 (1998-99)

LANDBRUKSDEPARTEMENTET

Skogen – en ressurs i arbeidet for en bærekraftig utvikling

Regjeringen vil føre en aktiv nasjonal skogpolitikk for å styrke skogens bidrag til velferd for befolkningen, mer bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre og levende bygder. Regjeringen vil fokusere på de mulighetene som ligger i skogsektoren, der målene er at:

- verdiskapingen fra skogbaserte næringer skal økes
- skogsektoren skal bidra til å løse viktige miljøoppgaver

I Fastlands-Norge er det knyttet store verdier til jord-, skog og utmarksarealene. De er et viktig grunnlag for verdiskaping, bosetting og velferd for befolkningen. Skogbruk gir mange muligheter for næringslivet i Fastlands-Norge. Mange kommuner har store skogressurser som kan bidra til livskraftige lokalsamfunn og levende bygder. Verdiskaping knyttet til skog – både i form av økonomiske verdier og miljøverdier – kan bidra til å løse grunnleggende velferdsoppgaver, og styrke bosettingen, sysselsettingen og inntektsutviklingen i distriktene. I dette ligger det også et potensial for å skape muligheter for menn og kvinner som ønsker å etablere seg innenfor skogbasert næringsvirksomhet.

Forvalteransvaret

Regjeringen mener skogpolitikken skal stimulere til en ansvarfull og aktiv utnyttning av skogressursene, og støtte opp under arbeidet med å få til en mer bærekraftig utvikling. Ansvaret for

å forvalte naturressursene – og det spekteret av verdier de representerer – hviler både på samfunnet og på enkeltmennesker. Ikke minst er det viktig at de som eier og råder over ressursene ivaretar sitt forvalteransvar - det hviler en forpliktelse på den som eier til også å drive bærekraftig forvaltning. Utøvelsen av forvalteransvaret sier noe om respekten for tidligere generasjoners innsats og om solidaritet med kommende generasjoner, og er et uttrykk for verdisyn i samfunnet og hos den enkelte. Dersom senere generasjoner – 50 til 150 år frem i tid – skal ha de samme valgmulighetene i utnyttning av skogressursene, er det en viktig oppgave for samfunnet og for skogeierne å vedlikeholde og forbedre skogressursene med denne tidshorisonten. Nedprioritering av arbeidet for å bevare og utvikle skogen nå, gir ressursmessige og næringsmessige konsekvenser som vil merkes langt inn i fremtiden. For å trekke opp politikken for en rasjonell og bærekraftig utnyttning av skogressursene fremover, og for å øke skogsektorens bidrag til nasjonaløkonomien og samfunnsutviklingen, er det nødvendig å drøfte de siste årenes utvikling i skogbruket og skogindustrien i en egen Stortingsmelding.

« Skogen gav vårt folk gjennom alle tider dets hus og hjem, dets tusen hjem fra landsende til landsende, og lys og varme og bohøve og bruksting og mangeslags prydnad. Og alle slags redskap og doning, både på land og sjø, både slebe og skib, skogen gav oss det. Skogen gav tjære og farvestoffer og den gav lægemidler. Skogen gir arbeid til alle årets tider, skogen gir beite, skogen hjalp oss en gang til å gjøre oss selvhjulpne med korn og mat. Skogen er fuglenes hjem og villtets skjul og begges forrådsammer. Under Ygdrasils krone formet det norske folket sin egenart og levde det sitt nasjonale liv.

Skogen fulgte alltid med tiden, og i dens skattkammer hvilte folkets fremtid, trygg og rik, og intet fremskritt kunde være skogen foruten. Skogen smeltet jernet, skogen smidde jernet. Skogen gav oss kullene og skogen satte oss istand til å betale for dem. I tidens fylde skapte skogen opplysningens tidsalder og bar den frem på sin brede rygg, og bøkene og avisene bar den ut omkring til alt folket og inn i alle hjem.

Og skogen har nok ennå mange flere, ennå uopdagede utviklingsmuligheter»

Fra Chr. Gierløff, Skogen og folket (1923)

Kåre Gjønnæs
Kåre Gjønnæs
landbruksminister

Verdiskapingen fra skogbaserte næringer skal økes

Regjeringen vil øke verdiskapingen fra skogsektoren gjennom å legge vekt på verdikjeden fra skog til marked. Regjeringen vil legge vekt på at de skogbaserte næringene skal kunne utnytte sine konkurransefortrinn, og tilpasse produktene til behov og etterspørsel ved bedre markedsorientering nasjonalt og internasjonalt. Dette er også nødvendige forutsetninger for at skog-eieren skal føle økt trygghet for sin næringsvirksomhet i fremtiden.

Det er knyttet store verdier til skogen i Norge. I 1997 var bruttoproduksjonsverdi fra skogbruk og skogindustri nær 40 mrd kr, og det blir årlig eksportert skogprodukter for omkring 15 mrd kr. Samlet er skogbruk og skogindustri blant landets største eksportnæringer.

Produktutvikling og markedstilpassing
Det er viktig at skogbruket ser muligheter for å utvide sitt produktspekter og utnytte variasjoner i markedet. Gjennom dette er det mulig å øke eiernes inntekter fra skogen og styrke økonomien i næringen. Dette kan stimulere investeringsviljen. Tilbudet av produkter fra skogen kan best tilpasses etterspørselen hvis kommunikasjonen mellom de ulike leddene i verdikjeden fungerer godt. Produktutvikling, ny teknologi, bedre nettverks-, kommunikasjons- og omsetningssystemer er slik sett forutsetninger for større etterspørsel, høyere foredlingsgrad og økt verdiskaping. Skogpolitikken bør derfor omfatte tiltak som sikrer et bedre samspill mellom skogbruk og skogindustri.

Verdiskapingsprogram

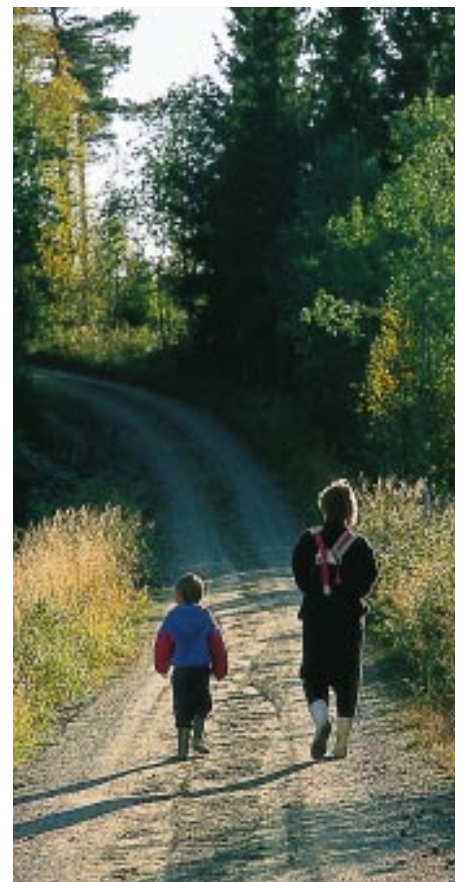
Regjeringen vil sette i verk et verdiskapingsprogram for bruk og foredling av trevirke. Siktemålet er høyere verdiskaping gjennom foredling innenlands og økt anvendelse av trevirke. Programmet skal bl a fokusere på de mulighetene som ligger i produktutvikling, design og arkitektur, og legge til rette for at trevirke i større grad enn i dag blir vurdert som et attraktivt materiale med mange anvend-

elsesmuligheter. Programmet sikter også mot å forbedre kommunikasjonen i verdikjeden fra skog til marked. Det er lagt opp til at programmet skal gå over 5 år.

I første fase av arbeidet med denne satsingen vil det bli etablert en arbeidsgruppe for å utrede strategi, gjennomføring og finansieringsbehov. Satsingen forutsetter medvirkning og medfinansiering fra næringen. Etablering av en avgift på skogsvirke til fremme av fellestiltak for skogbruket må ses i sammenheng med dette.

Høyt ambisjonsnivå

Regjeringen legger til grunn at skogpolitikken fortsatt skal ha et høyt ambisjonsnivå når det gjelder å vedlikeholde og utvikle skogressursene, med sikte på et variert råstofftilbud og trevirke av høy kvalitet. Det er store regionale forskjeller i tilvekst og stående volum, og forutsetningene for å øke avvirkningen på kort sikt er varierende fra eiendom til eiendom og område til område. Det er samtidig lagt et solid grunnlag for høy produksjon av trevirke på lengre sikt. Et lavere investeringsnivå vil imidlertid svekke disse mulighetene i fremtiden. Regjeringen legger samtidig til grunn at det er mulig å øke avvirkningen utover dagens nivå, innenfor rammene av et bærekraftig skogbruk.

Ut fra næringsmessige betraktninger gjenstår det å bygge 15-20 000 km nye skogsbilveier i Norge, i størrelsesorden 20-30 % økning av dagens skogsbilveinett. Bygging av nye veier må i sterkere grad enn før tilpasses miljøkvalitetene i det enkelte skogområde.
(Foto: S. Halsetrønning/NN/Samfoto)

Kunnskap og kompetanse

Kunnskap og kompetanse blir stadig viktigere – både når det gjelder rent skogfaglige oppgaver og når det gjelder miljøtilpasninger. Virkemidlene på dette området bør rettes inn slik at de bygger opp under et konstruktivt samarbeid mellom myndighetene og skogneringene. Det er i økende grad andre enn skogeierne som utfører arbeidet i skogen. Økt verdiskaping i skogsektoren krever en bred og omfattende kompetanse i alle ledd. Regjeringen vil derfor styrke og videreutvikle kompetansetiltak innen grunn- og etteropplæring rettet mot skogeiere, skogsarbeidere og entreprenørene i skogbruket. Departementet vil i denne sammenhengen gjennomgå hele dette saksfeltet nærmere.

Kvinnens aktive deltakelse

Regjeringen mener det er viktig for næringen og for samfunnet at også kvinner deltar aktivt og finner interessante arbeidsplasser i skogsektoren. Kvinnens engasjement er nødvendig for å få et bredt perspektiv på de oppgaver skogsektoren skal bidra til å løse i samfunnet. Departementet vil derfor ta initiativ til et samarbeid med skog-eierorganisasjonene om en videre innsats på dette området.

Skogkultur og skogreisning

Skogkultur er grunnleggende i et bærekraftig skogbruk. Det er nødvendig med et fortsatt statlig engasjement i de langsiktige investeringene som er forbundet med en aktiv skogkultur. Departementet vil legge vekt på at skogkultur og skogskjøtsel fremmer et variert råstofftilbud og produksjon

Trevirke har mange anvendelsesområder. Det er et naturlig og levende materiale med varierte bruksområder og -muligheter. Produktutvikling som vektlegger markedskravene er viktig for å konkurrere med andre materialer. Limtre bidrar til å holde Gardermoen oppe, bildet er tatt fra Gardermoutbyggingen. (Foto: Moelven Service AS)

av trevirke med høy kvalitet. Departementet vil videreføre oppbyggingen av kvalitetsskog i skogreisingsstrøkene innenfor miljømessig forsvarlige rammer.

I samarbeid med næringen vil departementet styrke veiledningen og kontrollen knyttet til skogkultur. Som et ledd i å sikre at skogkultur blir utført tilfredsstillende både i omfang og med hensyn på kvalitet i arbeidet vil departementet styrke de bestemmelser i

regelverket som omhandler for yngelsesplikten.

Bedre transportløsninger

For å imøtekomme skogbrukets behov for en tilfredsstillende infrastruktur må det fortsatt bygges et betydelig antall kilometer nye skogsbilveier i Norge. Utbyggingen må skje med grunnlag i oversiktsplanlegging i kommunene og regionale vurderinger av skogsveinettet. For å sikre god skog- og miljø-

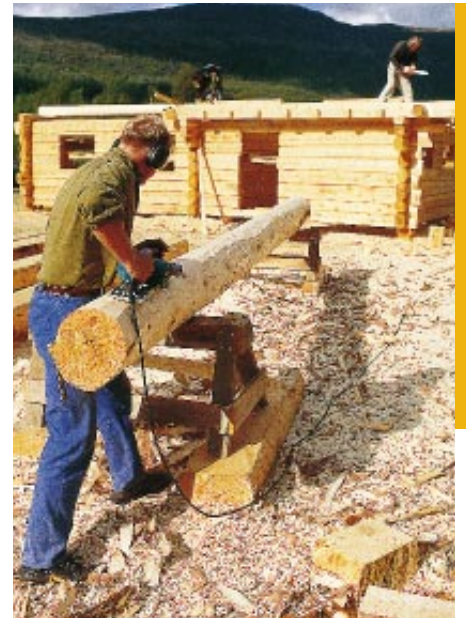
faglig saksbehandling og planlegging, vil departementet bli å sette krav om kommunevise hovedplaner for utbygging av veinettet, og styrke det øvrige regelverket knyttet til skogsveibygging. Dette innebærer bli å bli lagt opp til å begrense bygging av veier inn i større arealer hvor det ikke er tekniske inngrep fra før, og økte restriksjoner der skogsveiene berører andre særlige miljøkvaliteter. Gjennom virkemiddelbruken vil departementet prioritere utbygging av veier på arealer som klart gir grunnlag for en langsiktig, bærekraftig skogproduksjon. Statlige tilskudd må i første rekke gå til utbygging og utbedring av hovedveinettet i skogbruket.

Det er et mål å legge til rette for at transporten fra skog til industri skal kunne foregå på en kostnads- og miljøeffektiv måte. Viktig i dette er kjøretøybestemmelser, standarden på veinettet og utbedring av flaskehals. Med sikte på en effektiv virkestransport er det nød-

vendig å vurdere behovet for å endre kjøretøybestemmelsene. Det er gjennomført omfattende og detaljerte flaskehalsanalyser som viser et klart behov for regional og lokal oppfølging. Slik flaskehalsutbedring vil også ha positiv betydning for annen transport i landbruket og andre distriktsnæringer. Behovet for utbedring vil for øvrig bli vurdert som et ledd i arbeidet med nasjonal transportplan 2002 – 2011.

Bioenergi

Regjeringen vil stimulere til fortsatt virksomhet på bioenergiområdet. Den offentlige satsingen på bioenergi har økt de senere år. Så langt har ikke skogbruket fullt ut gjort seg nytte av mulighetene på dette området. De betydelige energiresursene som finnes i norske skoger kan gi grunnlag for et høyere aktivitetsnivå i skogbruket. En viktig utfordring for skogsektoren vil være å utvikle kostnadseffektive metoder for uttak

Den skogbaserte industrien har en sterk distriktsforankring. Små og mellomstore bedrifter, spesielt innen produksjon av trelast og trevarer, er viktige for verdiskapingen lokalt. Over 300 av landets kommuner har slike bedrifter.

(Foto: J. Bøhmer Olsen/R. Sørensen/NN/Samfoto)

av skogressurser til energiformål, noe som vil øke bioenergiens konkurransevne overfor olje og elektrisitet. Dette vil styrke både aktivitetsnivået i skogsektoren og den generelle satsingen på bioenergi.

Næringsutvikling i utmark

Skogarealene og utmarksressursene representerer betydelige verdier, og kan i større grad enn i dag gi grunnlag for et variert tilbud av varer og tjenester. Dette gjelder også de deler av arealene som for tiden ikke er aktuelle for virkeproduksjon. Inntekter fra jakt, fiske, turisme o a kan øke det økonomiske bidraget fra eiendommene. En mer profesjonell forvaltning og utnyttning av ressursene – innenfor en miljømessig forsvarlig ramme – krever bedre organisering blant grunneiere, videreutvikling av lov- og regelverk og forbedring av den offentlige kontroll- og tilretteleggingsfunksjonen.

Norsk skogindustri påvirkes av sine internasjonale omgivelser, og den internasjonaliseringen som foregår er en utfordring.

(Foto: J. Bøhmer Olsen/R. Sørensen/NN/Samfoto)

Skogsektoren skal bidra til å løse viktige miljøoppgaver

Regjeringen mener miljøprofilen i skogpolitikken må bli tydeligere og mer synlig. De positive miljøbidragene fra skogressursene skal forsterkes bl a gjennom bedre integrering av trevirke og skogprodukter i aktiv utvikling av bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre. Skogsektoren har samtidig et selvstendig miljøansvar. Det er fortsatt forbedringsmuligheter når det gjelder de miljøhensyn skogbruket har ansvaret for, tross stor innsats fra myndighetene og næringen selv.

Skogsektoren har både direkte og indirekte positive effekter i et klimaregnskap. Skog i vekst tar gjennom fotosyntese opp CO₂ fra luften, og binder noe av karbonet i trevirke mens oksygenet frigjøres til luften. (Foto: J.-R. Follum)

Regjeringen mener skogsektoren er viktig i arbeidet for aktivt å utvikle bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre. Skogen er en fornybar ressurs, forutsatt at produksjonsgrunnlaget ikke ødelegges og at belastningen i form av forurensning m m ikke overstiger skognaturens tålegrenser. Trevirke har i mange sammenhenger klare fordeler fremfor de materialer som fremstilles ved høy energibruk, og som ofte medfører miljøskadelig avfall. Trevirke er

et naturlig materiale, som lett omsettes i et økologisk kretsløp. Det har mange anvendelsesområder, og kan i stor grad erstatte eller begrense bruken av mindre miljøvennlige materialer.

Skog kan bidra i klimasammenheng
Skogsektoren har både direkte og indirekte positive effekter i et klimaregnskap. Skog i vekst tar gjennom fotosyntese opp CO₂ fra luften, og binder noe av karbonet i trevirke mens oksygenet frigjøres til luften. Karbonet forblir bundet i trevirket til trærne råtner i skogen, eller til treprodukter brennes eller råtner. Økende volum i skogen, eller økende mengde treprodukter, gir således direkte reduksjon i CO₂-konsentrasjonen i atmosfæren.

Beregninger har vist at skogens årlige netto opptak av CO₂ (tilvekst redusert for avvirkning og naturlig avgang) tilsvarte 36 % av de norske CO₂-utslippene i 1995.

Indirekte har skogsektoren effekt på CO₂-konsentrasjonen i atmosfæren ved at treprodukter kan erstatte andre, mer klimabelastende produkter. De spesifikke CO₂-utslippene kan i større bygg reduseres med 70–90% ved bruk av tre istedet for stål eller betong i bærende konstruksjoner.

Skogbruket i Norden har positive effekter i klimasammenheng. Norge vil i oppfølgingen av Kyoto-protokollen arbeide for at reelle klimatiltak, bl a knyttet til bærekraftig skogbruk og bruk av treprodukter, i større grad kan krediteres i fremtidige forpliktelsesperioder. Regjeringen legger vekt på at klimarelaterte skogtiltak bare må settes i verk etter grundige avveininger mot eventuelle negative effekter for naturmiljøet.

Skogbrukets miljøutfordringer
Skogsektoren forvalter store verdier. På lik linje med andre sektorer har den et sektoransvar for å bevare og utvikle miljøverdier. Dette er en del av et mer omfattende ansvar sektoren må ta fordi den forvalter store samfunnsinteresser og fellesgoder.

Utnyttning av skogressursene påvirker skognaturen. Gjennom konkrete tilpasninger kan skogbruket begrense og hindre påvirkning som er til skade for biologisk mangfold, kulturminner eller andre miljøverdier. Skogbruket må ta ansvaret for de miljøtilpasninger som er nødvendige av hensyn til disse verdiene. Dette perspektivet har også betydning i konkurransesammenheng. Et grundig og aktivt arbeid med miljøtilpasninger vil sikre at natur-

Levende Skog

Samarbeidsprosjektet Levende Skog ble etablert i 1995 som et bredt anlagt prosjekt for et bærekraftig skogbruk i Norge. Det ble avsluttet i 1998. Prosjektets mål var å bidra til norsk og internasjonal tillit til skogindustrien i Norge har basis i et bærekraftig og miljøvennlig skogbruk, med evne og vilje til langsiktig ressursforvaltning. Prosjektet har på en konstruktiv måte samlet en rekke aktører i skogbruket, skogindustrien, miljøorganisasjonene m fl.

En hovedutfordring for Levende Skog var å komme frem til kriterier, indikatorer og standarder (retningslinjer) for et bærekraftig skogbruk i Norge. Etter drøfting mellom de ulike organisasjonene ble det oppnådd enighet om et sett med standarder.

Parallelt med utredningsarbeidet knyttet til bærekraftig skogbruk gjennomførte prosjektet en bred innsats i forhold til kunnskapsoppbygging og informasjon.

Styring og resultatkontroll

Parallelt med en aktiv og resultatorientert virkemiddelbruk har departementet lagt vekt på å etablere gode systemer for styring, overvåking og resultatkontroll. De omfatter:

- Landsskogtakseringen
- Overvåkingsprogrammet for skogskader
- Landbruksdepartementets resultatkontroll og miljøtilstandsovervåking
- Opplegg for rammestyring av bevilgninger til skogbruk

grunnlaget for skogproduksjon ikke skades, og skape tillit til at varer og tjenester fra skogen er produsert på en bærekraftig måte. Slik kan miljøinnsatsen bli en styrke i mange sammenhenger.

Barskogvernet

Totalt har Norge ved slutten av 1997 vernet 1 995 km² (1,68 % av all skog). I dette inngår 449 km² produktivt barskogareal, dvs ca 0,84 % av det produktive barskogarealet. Ut fra dagens planer vil vernearealet stige til 1,06 % av det produktive barskogarealet. Regjeringen legger vekt på at det er miljøpolitisk, skogpolitisk og konkurransemessig viktig å gjennomføre det vedtatte barskogvernet. Det må forventes innspill fra forskning, forvaltning og miljøbevegelsen med forslag om ytterligere vern etter at nåværende, vedtatte planer er gjennomført. Det er naturlig å forvente at en del av disse forslagene vil omfatte reelle miljøverdier som bare kan ivaretas gjennom særskilte vernevedtak. Det er miljø- og skogpolitisk nødvendig å ha en fleksibel beredskap for å møte slike innspill, samtidig som eventuelt ytterligere vern må avpasses de årlige budsjettforhandlingene.

En høy miljøprofil i skogbruket skal gi konkurransefordeler

Skogpolitikken må ha en sterk og tydelig miljøprofil som inngir tillit nasjonalt og internasjonalt. Miljøkravene til skogbruket er blitt sterkere, og det er større etterspørsel etter dokumentasjon på at skogproduktene kommer fra et bærekraftig skogbruk. I dette ligger det nye utfordringer, men også muligheter for å gi det norske skogbruket konkurransefortrinn. Forutsetningen er en høy miljøinnsats. Det må arbeides videre med å finne effektive og pålitelige løsninger på dokumentasjonen av bærekraftig skogproduksjon i Norge.

Skogbruket må ta ansvaret for de miljøtilpasninger som er nødvendige av hensyn til biologisk mangfold, kulturminner og andre miljøverdier. Bildet viser en restaurert elgrav ved Dokkfløy. (Foto: K. Tilley/Norsk Skogbruk)

Registrering av spesielle miljøkvaliteter i skog

I de senere årene har det blitt stilt stadig klarere krav til skogbruket om å registrere ulike miljøkvaliteter i skog. Departementet startet i 1997 et opplegg for registrering og kartlegging av miljøverdier som er særlig viktige for det biologiske mangfoldet i skog. Siktemålet er å utvikle et vitenskapelig basert verktøy for registrering av miljøverdier som kan benyttes i skogbruksplanleggingen. Norsk institutt for skogforskning (NISK) har fått ansvaret for gjennomføringen av prosjektet, som har en bred kontaktflate mot ulike forskningsmiljøer, skogbruksmyndighetene og det praktiske skogbruket.

Departementet legger til grunn at hovedarbeidet i prosjektet skal slutføres i løpet av år 2000. Miljøregistreringsprosjektet ble i 1998 utvidet til å omfatte kulturminner i skog i regi av Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS).

Virkemidler og gjennomføring

Det er behov for en bred virkemiddelbruk i gjennomføringen av skogpolitikken. Virkemidlene må rettes inn med sikte på en god balanse mellom økonomi, miljøvern, og kulturelle og sosiale forhold. Det er videre nødvendig med et statlig engasjement i forvaltning og utvikling av skogressursene. Hovedårsakene er det langsiktige perspektivet i skogproduksjonen.

Skog representerer verdier knyttet til biologisk mangfold, kulturhistorie og friluftsliv som påvirkes av skogbrukstiltak, samtidig som produksjon og bruk av skogprodukter gir miljømessige gevinster i forhold til andre materialer.

Regjeringen foreslår å starte arbeidet med en ny skogbrukslov. Arbeidet vil ha som mål at den nye loven skal inneholde klare bestemmelser om et bærekraftig skogbruk og en langsiktig ressursforvaltning. Dette viderefører prinsippene i eksisterende lov. Skogeierens ansvar for å forvalte egne skogressurser, og ta miljøhensyn, må stå sentralt i en ny lov. Bestemmelsene om å etablere ny skog etter hogst bør få en utforming som i større grad enn i dag sikrer at foryngelsesplikten blir ivaretatt. Miljøbestemmelsene bør få en form og et innhold som er mer i tråd med dagens språkbruk og kunnskap, og i større grad enn i dag bygger på Norges internasjonale forpliktelser.

Miljøforskrift

Regjeringen tar sikte på å fastsette en miljøforskrift hjemlet i skogbruksloven så snart Stortinget har behandlet meldingen. En slik forskrift kan legge til rette for en god sammenheng mellom resultatene fra samarbeidsprosjektet Levende Skog og det offentlige regelverket, og kombinere det frivillige og det lovmessige i en tillitvekkende faglig og politisk helhet som kan bli en styrke for næringen. Departementet vil følge opp høringsuttalelsene og resultatene fra Levende Skog med sikte på å utforme forskriften slik at miljøforskriftens bestemmelser vil ligge på samme nivå som standardene fra Levende Skog. Prosessen frem mot en forskrift vil være vesentlig mindre tidkrevende enn den foreslåtte totalgjennomgang av skogbruksloven, og slike bestemmelser vil derfor raskere kunne inngå i den norske skogpolitikken.

Siden begynnelsen av 1990-årene har omfanget av skogplanting sunket dramatisk. Det er større interesse for og større omfang av naturlig foryngelse, men samtidig forsømmer mange skogeiere tilretteleggingen for ny foryngelse på for store arealer. Regjeringen foreslår derfor å innskjerpe foryngelsesplikten i en ny skogbrukslov. (Foto: S. Grønvold)

Jord- og konsesjonslovgivningen

Jord- og konsesjonslovgivningen er et viktig virkemiddel i landbrukspolitikken. Den videre utviklingen og praktiseringen av dette lovverket vil bli drøftet nærmere i en egen melding om landbrukspolitikken. Dagens praktisering har delvis hatt som konsekvens at omsetningsprisen på skog i for liten grad avspeiler verdien av skogtilstanden og alderssammensetningen. Departementet vil gi retningslinjer for praktiseringen av jord- og konsesjonslovgivningens prisreguleringsbestemmelser som i større grad stimulerer til et aktivt skogbruk ved at verdien av foretatte investeringer og hogstmoden skog reflekteres bedre i verdifastsettelsen.

Skogbeskatningen beholdes i hovedsak som i dag

Regjeringen vil i hovedsak beholde skogbeskatningen som i dag. Det innebærer bl a at skogavgiftsordningen fortsatt skal være en grunnpilar i finansieringen av et bærekraftig skogbruk. Ordningen sikrer at det blir tilført egenkapital til investeringer i skogbruk. Regjeringen mener imidlertid at det er behov for å gjøre ordningen mer virkningsfull i et miljøperspektiv. Regjeringen vil derfor foreslå å utvide ordningen ved å gi en generelt virkende skattefordel for bruk av skogavgift til konkrete definerte miljøfremmende tiltak. I verdikjedesammenheng vil det bli åpnet for bruk av skogavgift til tiltak

Planmessig tilnærming til utfordringene

Økt skogpolitisk måloppnåelse krever en mer planmessig tilnærming til utfordringene. Departementet vil sette krav om utarbeidelse av *fylkesvise skogpolitiske strategier*. Kommunene må i egenskap av skogbruksmyndighet utforme *mål- og utviklingsprogrammer for skogbruket*, som kan inngå i den mer helhetlige kommunale planleggingen. Departementet forutsetter at de kommunale landbruksplaner og skogpolitiske strategier integreres i den kommunale planleggingen. Det er videre et mål å utvikle *skogbruksplanleggingen for de enkelte eiendommer*, slik at planene blir mer tjenlige verktøy for den enkelte skogeier.

rettet mot lokal foredling der det er avsatt mer skogavgift enn behovet for skogkultur de nærmeste årene tilsier. Dette forutsetter en nærmere utredning av avgrensningen. Betingelsen må være at tiltaket får en positiv virkning på utnyttelsen av skogressursene på den enkelte eiendom. Foredlingstiltak som har miljø- og klimabetydning, f.eks. bioenergitiltak, vil komme inn under ordningen med skattefordel.

Ikke skattlegging av grunnrenten

Som en oppfølging av Grønn skattekomisjon er mulighetene for skattlegging av den potensielle grunnrenten innenfor skogbruk vurdert. Med inntjeningen i skogbruket de siste årene vil provenyet av en særskatt på ekstraavkastningen trolig være beskjedent. Innføring av en grunnrenteskatt i skogbruket reiser også flere administrative og praktiske problemer. Regjeringen ser det derfor ikke som hensiktsmessig å gå videre med en vurdering av potensialet for beskatning av grunnrenten i skogbruket.

Mer vekt på forskning og utvikling

Betydningen av forskning og utvikling har vært undervurdert som grunnlag for lønnsom produksjon i deler av skogsektoren. Det har lenge vært arbeidet for at næringen i større grad skal delta i utformingen og finansieringen av FoU. Regjeringen vil, som en 5-årig prøveordning, fastsette en avgift på skogsvirke til fremme av felles tiltak i skogbruket, jf. lov av 9. november 1956. Dette vil gi bedre mulighet for aktiv brukermedvirkning og -finansiering av FoU i skogsektoren, herunder det foreslåtte verdiskapingsprogrammet.

Nye utfordringer for skogoppsynet og veiledningstjenesten

Utviklingen, både rent skogbruksmessig og på miljøområdet, stiller skogoppsynet

og veiledningstjenesten overfor store utfordringer. Endringer i bruksmønsteret og færre brukere med heltidsengasjement i jord- og skogeiendommene innebærer at det blir langt vanskeligere å nå skogeiere både med informasjon og kompetanseoppbyggende tiltak.

Kommunene har et førstelinjeansvar for skogpolitikken

Gjennom omorganiseringen i 1993–94 har kommunene fått et førstelinjeansvar for gjennomføring av skogpolitikken. Virkemiddelbruk, strategisk planlegging, faglig oppfølging og veiledning, og kontroll og dokumentasjon av virksomheten er skogpolitiske oppgaver som står sentralt for kommunenivået. Kommunene har et primæransvar og i mange tilfeller et totalansvar i forhold til disse oppgavene, ut fra

sentrale føringer og regionale og lokale prioriteringer.

Etter kommunaliseringen av landbrukskontorene er utviklingen i kommunene når det gjelder samsvar mellom oppgaver og ressurser vesentlig endret. Mange kommuner har ved sammen slåing av stillinger og ved omorganiseringer trappet ned innsatsen innenfor landbrukssektoren. Konsekvensen kan i slike tilfelle være at rådgivning og forvaltning knyttet til skogbruk bygges ned, og at skogoppsynet ikke utnytter virkemidlene effektivt for å sikre og utvikle skogressursene.

Departementet vil følge utviklingen nøye når det gjelder kommunenes innsats som det viktige førsteleddet for gjennomføringen av skogpolitikken. Det er aktuelt å gjennomføre en mer omfattende kartlegging og evaluering av situasjonen.

Stadig flere bønder og skogeiere henter inntekt i annen virksomhet enn landbruk. Utnyttningen av skogressursene på mange eiendommer blir derfor mindre aktiv. Effektivisering av skogsdriften er en naturlig konsekvens av redusert lønnsomhet. Om lag halvparten av avvirkingen foretas i dag av profesjonelle skogsentreprenører. (Foto: K. Tille/Norsk Skogbruk)

Internasjonal skogpolitikk

Regjeringen legger opp til at Norge skal delta aktivt i internasjonal skogpolitikk. Norge kan bidra konstruktivt til utvikling av bærekraftig skogbruk globalt. Det er dessuten viktig å sikre at internasjonale avtaler ivaretar norske interesser.

Omtrent halvparten av verdens forbruk av trevirke går til brensel, som er så å si den eneste energikilden for 2/5 av verdens befolkning. (Foto: T. Isaksen)

FNs konferanse om miljø og utvikling i 1992 la et grunnlag for en omfattende drøfting av internasjonal skogpolitikk gjennom Agenda 21, skogprinsippene og de to konvensjonene om biologisk mangfold og klima. Konferansen ledet til etablering av et mellomstatlig skogpanel som senere er fulgt opp med et mellomstatlig skogforum. Disse prosessene, som Norge støtter opp om, er retningsgivende for den nasjonale skogpolitikken og viktige for skogsektoren.

Norge skal arbeide for at den institusjonelle oppfølgingen av FNs mellomstatlige skogforum skjer gjennom en skogkonvensjon, under forutsetning av at det er bred enighet mellom i-land og u-land om dette, og at konvensjonen omhandler alle relevante skogspørsmål (miljø, økonomi og sosiale og kulturelle forhold) på en balansert og integrert måte. Samtidig vil Norge arbeide aktivt i andre aktuelle internasjonale fora for en mer bærekraftig skogforvaltning.

Bistandsspørsmål

Regjeringen vil legge vekt på anbefalinger fra skogpanelet og konvensjonen om

biologisk mangfold i bistandspolitiske vurderinger. Miljø- og naturressursforvaltning skal prioriteres høyt i norsk multilateral og bilateral bistand. Skogtiltak er sentrale i dette.

Den pan-europeiske samarbeidsprosessen

Arbeidet i regi av FN er fulgt opp gjennom en rekke regionale samarbeidsprosesser. I Europa har de pan-europeiske ministerkonferansene for beskyttelse av Europas skoger vært førende for samarbeidet om skogpolitiske spørsmål. Norge har sluttet seg til 12 resolusjoner om bærekraftig skogbruk og europeisk samarbeid i skogspørsmål. I tillegg er det utviklet et opplegg for kriterier og indikatorer for vurdering av skogtilstanden, og et sett med retningslinjer for bærekraftig skogbruk.

Regjeringen mener det er nødvendig å benytte mulighetene til å følge og påvirke europeisk skogpolitikk. Regjeringen har etter invitasjon fra de deltagende landene derfor bestemt at Norge i årene som kommer skal ta del i koordineringen av den pan-europeiske samarbeidsprosessen for beskyttelse av Europas skoger.

Det nordiske samarbeidet om skogspørsmål

Regjeringen vil styrke og utvikle det nordiske samarbeidet om skogspørsmål. Et godt nordisk samarbeid i skogspørsmål vil være til stor nytte i internasjonale skogpolitiske sammenhenger, og bidra til at nordiske skogbruksinteresser kan fremmes med tyngde i internasjonale skogpolitiske fora.

Utviklingen i norsk skogbruk og skogbasert industri

Skogsektoren i Norge er inne i en omstilling som fordrer stor tilpasningsevne i alle ledd i verdikjeden. De siste årene har det vært en klart avtakende aktivitet både på avvirkning og langsiktige investeringer i form av skogkultur og veibygging.

Bønder og skogeiere henter i økende grad deler av sin inntekt fra annen virksomhet enn landbruk. I skogbruket utføres en stadig større andel av arbeidet av entreprenører. Rekrutteringen, arbeidskrafttilgangen og etterspørselen etter arbeidskraft er lav, og dette ser ut til å påvirke både omfanget av og kvaliteten på skogkulturarbeidet. Det har de siste årene vært en relativt lav aktivitet i skogbruket. Avvirkningen til salg og industriell produksjon har ligget godt under 10 mill m³ pr år, og investeringene er redusert med 30 % siden slutten av 1980-tallet. En rekke forhold (tømmerpris, markedskrav, teknologisk utvikling m m) har bidratt til at store arealer i dag er lite aktuelle for næringsmessig skogbruk. Oppmerksomheten omkring andre goder enn trevirke fra skogarealene er imidlertid økende, og næringsutviklings tiltak i utmark har fått et oppsving både organisasjonsmessig og i omfang. Det er fremdeles et stort potensial for utmarksbasert verdiskaping og produksjon av miljøgoder som ikke er utnyttet.

Reduserte inntektsmarginer og økt konkurranse

Årsakene til utviklingen i skogbruket er mange. Investeringsnivået faller som følge av lavere avvirkning, reduserte inntektsmarginer og usikkerhet til fremtidige inntekter. Skogsektoren generelt opplever økt konkurranse. Norsk virke er utsatt for konkurranse fra importvirke, både når det gjelder massevirke og sagtømmer. Miljøkravene til skogbruket er blitt større, og det er større etterspørsel etter dokumentasjon på at skogproduktene kommer fra et bærekraftig skogbruk.

Store omstillinger i industrien

De internasjonale prosessene og utviklingen i verdensmarkedene har konsekvenser for den norske skogsektoren, og er en utfordring for industristrukturen. Skogsektorens evne til å tilpasse seg utviklingen betyr mye for konkurransevnen, sysselsettingen og verdiskapingen – også lokalt. Realprisene på de fleste skogprodukter har vært fallende over lang tid, og verdiskapingen er redusert i de fleste ledd av skogsektoren. Tilpasningen til endrede rammebetingelser har

vært ulik for de forskjellige skognæringene. Treforedlingsindustrien har kompensert fallende priser bl a gjennom en betydelig endring i volumproduksjon og dreining mot bedre betalte produkter. Trelast- og trevareprodusentene har ikke endret dette i samme grad. Samtidig har opprustning og modernisering av gjenværende bedrifter medført at den samlede kapasiteten er større enn den reelle produksjonen.

Nøkkeltall om norsk skogbruk

- Totalt er det skog- og trekleddet arealet ca 120 000 km². Av dette er ca 74 000 km² produktivt i skogbruksmessig forstand. 37% av det totale landarealet er skogkledd eller trebevoxt.
- Det stående volumet er mer enn fordoblet siden 1920. Dagens skogressurser på det produktive skogarealet består av ca 610 mill m³ under bark, herav 292 mill m³ gran, 191 mill m³ furu og 127 mill m³ lauvtrær. Økningen i stående volum har relativt sett vært større for lauvtrær og furu enn for gran, bl a på grunn av avvirkningsmønsteret. Skogreisning har bidratt til vel en firedobling av det stående volumet på Vestlandet, mens volumet i Nord-Norge er omlag fordoblet.
- I 1997 var bruttoproduksjonsverdi fra skogbruk og trebrukende industri nær 40 mrd kr, og det blir årlig eksportert treprodukter for omkring 15 mrd kr. Samlet er skogbruk og skogindustri blant landets største eksportnæringer.
- Norge eksporterer 85–90% av produksjonen av tremasse og papirprodukter og ca 35 % av trelastproduksjonen. Leveransene til EU-land utgjør henholdsvis 70 % og 90 % av eksporten.
- Realprisen på tømmer er nesten halvert fra 1950 til 1990-tallet. Rotnettoen, dvs brutto tømmerpris fratrukket utgifter til drift, salg og måling, har ikke vært lavere siden 1920, og i faste kroner er den halvert de siste 40 årene.
- Fra 1989/90 til 1995/96 falt avvirkningen fra 11,0 mill m³ til 7,8 mill m³. Bruttoverdien av virket falt i samme periode fra 3,8 mrd kr til 2,6 mrd kr.
- Siden slutten av 1980-tallet er de langsiktige investeringene i skogkultur og skogsveier redusert med omkring 30 %.
- I 1997 var det ca 1100 heltids og 200 deltids skogsarbeidere i Norge. Den samlede arbeidsinnsatsen målt i normalårsverk, inkludert skogeierenes egeninnsats, var omkring 5400.

Landbruksdepartementet

Besøksadresse:

Postadresse:

Telefon:

Faks:

E-post:

Internettadresse:

Akersgt. 59

Postboks 8007 Dep

0030 Oslo

22 24 90 90

22 24 95 55

postmottak@ld.dep.no

www.landbruk.dep.no

Den som driver skogbruk må tenke generasjoner fremover. Dagens valgmuligheter er et resultat av tidligere tiders disposisjoner. De valgene vi gjør i skogbehandlingen de første 10–20 årene, vil få konsekvenser langt inn i det 21. århundre. Satsing på skogen i dag vil gi grunnlag for verdiskaping og løsning av miljøoppgaver for fremtidige generasjoner. (Foto: S. Grønvold)

Utgitt av Landbruksdepartementet
Desember 1998

Foto forside: S. Grønvold, J.-R. Follum,
T. Schandy/NN/Samfoto og
Moelven Service AS

**Ønsker du å bestille
flere eksemplarer av kortversjonen?**

Statlige og kommunale virksomheter kan bestille flere eksemplarer gjennom Statens trykksaksekspedisjon på faks 22 24 27 86.

Private virksomheter kan bestille flere eksemplarer gjennom Landbruksdepartementet på telefon 22 24 91 99.

Oppgi følgende nummer ved bestilling:
M-0698B

**Besøk Landbruksdepartementets
hjemmesider!**

700 sider med informasjon om landbruk og mat- og landbrukspolitikk. Nyhetsside med ukentlig oppdatering.

Adresse: www.landbruk.dep.no